

Nr 133.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa inrikes postavgifter; given Stockholms slott den 13 mars 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Viktor Larsson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för finansdepartementet anför departementschefen, statsrådet Larsson följande:

Enligt 1922 års riksdags beslut nedsattes från och med den 1 oktober 1922 det inrikes brevportot till 15, 30, 45 och 60 öre för respektive viktsatser samt minsta avgiften för korsband, innehållande affärshandlingar, till 15 öre, och samtidigt återinfördes i nu nämnda hänseenden lokalporto med 10, 20, 30 och 40 öre för respektive viktsatser av lokalbrev och 10 öres minimiavgift för korsband av nyss angivet slag. Övriga postavgifter bibehölls oförändrade. Författningar angående postavgifterna utfärdades den 21 juni 1922 (Svensk förf.-saml. nr 280 och 281). Sedan postavgifterna, sådana de bestämdes år 1922, jämlikt beslut av 1923 års riksdag förlängts att gälla oförändrade intill utgången av år 1924, hava enligt beslut av 1924 års riksdag

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 1 saml. 111 häft. (Nr 133.)

avgifterna för inrikes postanvisning eller postförskott från och med den 1 oktober 1924 till utgången av år 1925 nedsatts till 15, 25, 35, 45, 55, 65 och 75 öre för respektive postanvisnings- och postförskottsbelopp. Vidare hava jämlikt beslut av nämnda riksdag postavgifterna vid postabonnemang å tidning, som avser år 1925, ändrats sålunda, att dels den procentuella delen av förskrivningsavgiften sänkts från 4 till 2 procent och dels den i beföringsavgiften ingående viktavgiften höjts från 12 till 17 öre för varje helt eller påbörjat kilogram av tidnings årsvikt. Övriga postavgifter hava, sådana de bestämdes år 1922, bibehållits oförändrade till utgången av år 1925 (Svensk förf.-saml. 1924 nr 381 och 382).

I skrivelse den 20 februari 1925 har generalpoststyrelsen gjort framställning beträffande postavgifterna efter 1925 års utgång. Styrelsen anför därvid till en början följande:

I sitt den 15 november 1924 avgivna förslag till beräkning av inkomstöverskott av postverkets rörelse, att upptagas i riksstaten för budgetåret 1925—1926, hade generalpoststyrelsen för år 1924 beräknat postverkets inkomster till 65.8 miljoner kronor och utgifter till 52.4 miljoner kronor eller sålunda ett överskott av 13.4 miljoner kronor. Postverkets bokslut för år 1924 vore ännu icke definitivt uppgjort, men en överslagsvis gjord avslutning hade givit vid handen, att överskottet torde komma att uppgå till omkring 13.8 miljoner kronor. Ökningen i överskottet vore beroende på besparingar å vissa utgiftstitlar.

För år 1925 hade styrelsen i sin förberörda skrivelse den 15 november 1924 under förutsättning att nuvarande postavgifter oförändrade tillämpades under året upptagit postverkets inkomster till 66.5 miljoner kronor och utgifter till 53.5 miljoner kronor eller sålunda ett överskott av 13 miljoner kronor. Med hänsyn till den inkomstminskning, som ett genomförande från och med den 1 juli 1925 av vissa i samma skrivelse ifrågasatta portonedsättningar för paket beräknades medföra för postverket, föreslog generalpoststyrelsen upptagandet av överskottet i riksstaten för budgetåret 1925—1926 till allenast 12 miljoner kronor, och till samma belopp upptog riksräkenskapsverket berörda överskott i sitt förslag till inkomstberäkning för budgetåret 1925—1926. Vid behandling av denna fråga i innevarande års statsverksproposition anförde chefen för finansdepartementet, att han icke funne tillräcklig anledning föreligga att, såsom generalpoststyrelsen gjort, kalkylera med en så låg ökning av frankoteckensuppbörden för år 1925 i förhållande till näst föregående år som 3 procent, då man under de senaste åren i genomsnitt haft att räkna med en kontinuerlig ökning av 4 procent eller däröver. Vad anginge den av generalpoststyrelsen ifrågasatta portosänkningen för paket, ville departementschefen visserligen giva sin anslutning till ett dylikt förslag, men ansåge dock, att paketportot i varje fall icke borde sänkas mer än som motsvarade nedgången i den allmänna prisnivån. Å andra sidan vore att iakttaga viss ökning av postverkets driftkostnader i anledning av det förslag i fråga om ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlöningsförhållanden, som komme att föreläggas 1925 års riksdag. Oavsett denna ökning borde överskottet å poströrelsen kunna, på grund av vad nyss anförts, upptagas till 13 miljoner kronor i det föreliggande budgetförslaget. I enlighet härmed hade i förslaget till riksstat för budgetåret 1925—1926 bland inkomsterna postverkets överskott för år 1925 upptagits med ett belopp av 13 miljoner kronor.

Styrelsen vore numera i tillfälle meddela, att frankoteeckensuppbörden under år 1924 visat en stegring av allenast 2.5 procent vid jämförelse med 1923 års uppbörd, allt med bortseende från verkningarna av viktagna portöändringar, samt att ökningen under januari 1925 varit ungefär enahanda.

Vad beträffade det ekonomiska resultatet av postverkets rörelse under år 1926, vore det med hänsyn till de svarberäknliga faktorer, som inverkade på postverkets inkomster och driftkostnader, icke möjligt att nu så lång tid i förväg framlägga tillförlitliga kalkyler, och funne styrelsen under förhandenvarande förhållanden försiktigheten bjuda att med utgångspunkt från nuvarande posttaxor icke räkna med högre överskott än 14 miljoner kronor.

Generalpoststyrelsen övergår härefter att uttala sig angående möjligheten av ändringar i de olika slagen av postavgifter.

Beträffande *avgifterna för brev och brevkort* anför styrelsen:

I sin till grund för Kungl. Maj:ts proposition, nr 189, till nästlidet års riksdag angående vissa inrikes postavgifter liggande framställning ifrågasatte styrelsen en nedsättning av avgifterna för annat inrikes brev än lokalbrev samt för brevkort från respektive 15, 30, 45, 60 och 10 öre till respektive 10, 20, 30, 40 och 8 öre. I berörda proposition hade emellertid departementschefen av statsekonomiska skäl icke ansett sig böra förorda en dylik åtgärd, och en i anledning härav inom första kammaren väckt motion, nr 292, om brevpertosatsernas nedsättning i enlighet med styrelsens förslag hade av bevillningsutskottet av statsfinansiella skäl avstyrkts och av riksdagen avslagits. En dylik nedsättning av brev- och brevkortsavgifterna beräknades medföra en inkomstminskning av 10.4 miljoner kronor eller, om portot för lokalbrev jämväl skulle sänkas, omkring 11.3 miljoner kronor. Med hänsyn till att styrelsen icke nu ansåge sig kunna beräkna överskottet av postverkets rörelse för åren 1925 och 1926 till mer än respektive 13 och 14 miljoner kronor och då den nuvarande portonivån för brev och brevkort vore 52 procent högre än år 1914, medan förhöjningen av den allmänna prisnivån icke understeg 70 procent, ansåge sig styrelsen icke nu böra ifrågasätta någon sänkning av brev- och brevkortsportot.

Ej heller anser sig styrelsen nu böra föreslå någon ändring av *korsbandsavgiften* i allmänhet. I fråga om sådant korsband, som uteslutande innehåller blindskrift, förordar styrelsen, att den viktsats, 500 gram, varå avgiften beräknas, i likhet med vad av 1924 års världspostkongress beslutats för dylikt korsband i den internationella postutväxlingen, jämväl för sådant inrikes korsband höjes till 1,000 gram, och framhåller styrelsen, att detta icke vore av någon ekonomisk betydelse för postverket, medan därigenom skulle underlätas försändandet av trycksaker till bruk för blinda.

Rörande *paketavgifterna* anför styrelsen:

Paketavgifterna, som år 1914 utgjorde för intill 1 kg. 30 öre, för mer än 1 men ej över 3 kg. 50 öre, för mer än 3 men ej över 5 kg. 75 öre samt varje kilogram eller del därav utöver 5 kg. 30 öre, utginge från och med den 1 juli 1920 med respektive 80, 110, 140 och 80 öre. Ifrågavarande avgifter vore i jämförelse med förhållandena år 1914 högre än övriga postavgifter. Att paketavgifterna kommit att så avsevärt höjas under kristiden och att någon nedsättning däri icke vidtagits, vore beroende därpå, att inflytande paketavgifter icke ansetts täcka postverkets kostnader för pakettrafiken, varjämte det varit nödvändigt att taga viss hänsyn till de vid statens järnvägar viktagna taxeförhöjningarna. När dessa blevo avsevärt större än förhöjningarna av postverkets paketavgifter, ägde en förskjutning rum, så att till

Brev- och
brevkorts-
avgifterna.

Korsbands-
avgifterna.

Paket-
avgifterna.

postverket överfördes en del större gods, vars befordran icke lämpade sig för postverket och som åsamkade detta extra kostnader.

Sedan år 1921 hade vid statens järnvägar vidtagits taxesänkningar vid tre tillfällen. För vart och ett av åren 1922 och 1923 utvisade pakettrafiken vid järnvägen en ökning av omkring 20 procent, under det att postverkets paketrörelse under åren 1921—1923 företedde en icke obetydlig nedgång. Man hade anledning att härav draga den slutsatsen, att till järnvägen återförts den trafik, som under krisåren på grund av järnvägens höga taxor övergick till posten. Med hänsyn till nuvarande förhållande mellan post- och järnvägsavgifterna vore det icke osannolikt, att järnvägen dessutom tillförts en viss del av den pakettrafik, som under normala förhållanden påvilat postverket. Från nu berörd synpunkt funnes således icke någon anledning att behålla de höga paketavgifterna vid postverket.

Vad den ekonomiska sidan av postverkets paketrörelse beträffade, så visade senast verkställda beräkningar, att denna rörelsegren numera lämnade ett icke obetydligt överskott. Vid sådant förhållande syntes allmänheten hava berättigade krav på en nedsättning av nu ifrågavarande avgifter, vilka vore i medeltal 122 procent högre än år 1914. Också hade Skånes Handelskammare i en till generalpoststyrelsen inkommen skrivelse hemställt, att generalpoststyrelsen måtte hos Kungl. Maj:t framlägga förslag om nedsättning snarast möjligt av befodringsavgifterna för paket.

Vid en sådan nedsättning syntes det styrelsen nödvändigt att framgå med en viss försiktighet. Styrelsen funne det emellertid angeläget, att paketavgifterna nu bestämdes till belopp, som bättre än de nuvarande anslöte sig till den allmänna prisnivån. Detta vunnes genom att i stort sett återgå till de avgiftsbelopp, som utgingo före den senaste, från och med den 1 juli 1920 vidtagna förhöjningen. Generalpoststyrelsen ansåge sig således böra föreslå, att befodringsavgifterna för paket bestämdes till respektive 60, 90, 120 och 40 öre.

Enligt den nu tillämpade avgiftsskalan utginge avgiften för paket av högre vikt än 5 kg. med den för paket av 5 kg:s vikt fastställda avgiften med tilllägg för varje överskjutande kg. av samma avgift, som utginge för paket av 1 kg:s vikt eller 80 öre. Detta system medförde, att paket, som i vikt överstege 5 kg., droge en förhållandevis mycket hög avgift. Med nu gällande avgifter vore sålunda befodringsavgiften för ett paket om 10 kg:s vikt 5 kronor 40 öre, under det att för ett paket om 5 kg:s vikt befodringsavgiften vore 1 krona 40 öre. Visserligen låge det icke i postverkets intresse att i större utsträckning med posten befordra dylika tyngre paket, vilka mera lämpade sig för befordran med järnväg, men även med den föreslagna, förhållandevis låga avgiften för överskjutande kg. bleve för flertalet tyngre paket och för alla avstånd, som icke vore särskilt långa, järnvägsbefordran fördelaktigare än postbefordran, där järnvägsbefordran vore möjlig. Medan sålunda den föreslagna, rätt avsevärda sänkningen av avgiften för tyngre paket icke skulle bliva av större betydelse i fråga om sådana paket, som efter avsändarens gottfinnande kunde befordras antingen med järnväg eller med post, skulle densamma innebära en icke oväsentlig lättnad i avgifter för paket till och från orter, som saknade järnvägsförbindelse, ett förhållande, som styrelsen funne vara värt beaktande.

Det nu framlagda förslaget till avgifter för postpaket beräknades innebära en inkomstminskning av omkring 2,300,000 kronor per år räknat, varvid hänsyn emellertid icke tagits till den trafikökning, som sannolikt bleve en följd av portosänkningen.

De sålunda nedsatta avgiftsbeloppen kunde lämpligen tillämpas från och med den 1 nästkommande juli. Inkomstminskningen för år 1925 skulle då stanna vid omkring 1,150,000 kronor.

För *skrymmande paket* höjdes avgiften, enligt nu gällande bestämmelser, med 50 procent. Häri ansåge sig generalpoststyrelsen icke böra ifrågasätta någon ändring.

Den särskilda tilläggsavgiften för s. k. *ilpaket* utgjorde för närvarande 1 krona 40 öre för var vikt av 5 kg. eller del därav. Genom erläggande av denna avgift tillförsäkrade sig avsändaren, att paketet befordrades med snabbast möjliga lägenhet t. ex. med nattnälltågen, vilka icke medförde paket i allmänhet. När ilpaketsbefordran infördes här i landet år 1917, sattes den särskilda avgiften härför till 80 öre för var vikt av 5 kg. eller del därav. Denna avgift höjdes från och med den 1 juli 1920 till 1 krona 40 öre. Såsom skäl för höjningen anförde styrelsen dels det begränsade utrymmet i vissa postkupéer, dels ock de ökade postföringskostnaderna. Sedan de sistnämnda nu nedgått, hade styrelsen ansett sig böra taga frågan om nedsättning av ilpaketsavgiften i övervägande.

I den internationella postutväxlingen kostade ett ilpaket tre gånger så mycket som ett vanligt paket, och i den inrikes norska posttjänsten utginge ilpaketavgiften med 100 procent å vanlig befordringsavgift. I Danmark tillämpades däremot samma system som i Sverige, d. v. s. avgiften utginge med ett visst belopp för varje viktgrupp av 5 kg. Enligt detta system stode ilpaketavgiften icke i något konstant förhållande till den ordinarie befordringsavgiften. Med nuvarande inrikes svenska avgifter innebure begäran om ilbefordran av exempelvis paket om respektive 1, 3, 5, 10 och 11 kg:s vikt en ökning av befordringsavgiften med respektive 175, 127, 100, 52 och 68 procent. Paketet drabbades således mycket ojämnt, och goda skäl syntes tala för användandet av systemet med ett procentuellt lika tillägg, vilket — såsom i Norge — lämpligen kunde sättas till 100 procent. Med hänsyn till det begränsade utrymmet i vissa kupéer borde dock fastställas en minimiavgift, förslagsvis 1 krona, på det att ilbefordran icke kunde begäras annat än då behov verkligen föreläge.

Då de *skrymmande ilpaketen* vore särskilt betungande för trafiken, ansåge sig styrelsen böra föreslå, att den särskilda ilavgiften — 100 procent å befordringsavgiften, dock lägst 1 krona — skulle utgå å den med 50 procent förhöjda befordringsavgiften.

Den nu föreslagna ändringen beträffande ilpaketavgiften vore icke av någon nämnvärd ekonomisk betydelse för postverket.

Beträffande *avgifterna för postanvisning, postförskott, assurans och rekommendation* anser sig generalpoststyrelsen icke böra ifrågasätta någon ändring.

Vad slutligen angår *postavgiften för postabonnemang å tidning och avgiften för utgivarkorsband*, må erinras, att generalpoststyrelsen efter överläggning med särskilda av chefen för kommunikationsdepartementet utsedda sakkunniga med skrivelse den 11 mars 1924 avgav förslag till ny tidningsförordning. Med hänsyn till de anmärkningar, som av såväl reservanter bland de sakkunniga som av styrelserna för Publicistklubben och Svenska tidningsutgivareföreningen riktades mot förslaget särskilt i vad det avsåge viktavgiftens höjning från 12 till 20 öre, ansåg departementschefen i proposition, nr 226, till 1924 års riksdag sagda förslag icke utan ytterligare utredning böra läggas till grund för definitiva bestämmelser i ämnet. I nämnda proposition föreslogs därför endast den provisoriska åtgärden, att viktavgiften skulle höjas från 12 till 15 öre, vilket beräknades medföra en inkomstökning för postverket av 400,000 kronor. I en med anledning av berörda proposition i första kammaren väckt motion, nr 300, hemställdes på anförda skäl,

Postanvisnings- m. fl. avgifter.
Tidningsavgifterna.

att förskrivningsavgiftens procentuella andel, vilken beräknades på tidnings prenumerationspris, måtte sänkas från 4 till 2 procent samt att som kompensation för därav föranledd inkomstminskning för postverket viktavgiften måtte höjas till 17 öre för kilogram. Riksdagen (skrivelse nr 277) beslöt, som ovan angivits, i enlighet med motionen.

Beträffande departementschefens i propositionen gjorda uttalande, att det av generalpoststyrelsen avgivna förslaget till ny tidningsförordning icke utan ytterligare utredning syntes kunna läggas till grund för definitiva bestämmelser i ämnet, anförde riksdagen, att den vidare utredning, som kunde komma att föranstaltas, enligt riksdagens mening borde tillsvidare begränsas att avse dels att, såsom även generalpoststyrelsen förordat, bereda de tidningar, som själva expedierade sina upplagor till järnvägen, ersättning härför, dels ock i fråga om utgivarkorsband att genom införande på ett eller annat sätt av en särskild avgift per försändelse åstadkomma rättelse i det förhållandet, att postverket finge utföra ett betydande arbete med utbärande av smärre tryckalster utan motsvarande inkomst. Därest, efter förslag av Kungl. Maj:t, ändringar i de sålunda av riksdagen ifrågasatta hänseenden bleve vidtagna, syntes det riksdagen, att, intill dess erfarenhet vunnits om verkan såväl härav som av den av riksdagen beslutade ändringen i postavgiften vid postabonnemang å tidning, en vidare utredning i hithörande ämnen lämpligen borde tillsvidare uppskjutas.

Generalpoststyrelsen anför nu, att sedan sistberörda riksdagens uttalande gjordes, några förändrade förhållanden beträffande postverkets tidningsrörelse icke inträtt, och anser sig styrelsen därför icke nu böra framlägga något förslag angående omläggning av postavgiften vid postabonnemang å tidning.

Beträffande den av riksdagen berörda frågan om beredande av ersättning åt de tidningar, som själva expediera sina upplagor till järnvägen, anför styrelsen:

Med berörda ersättning torde hava avsetts den i styrelsens ovanberörda, år 1924 avgivna förslag till ny tidningsförordning § 8 mom. 6 intagna bestämmelsen om rätt för utgivare av oftare än en gång i veckan utkommande tidning att, om han själv ombesörjde de postabonnerade tidningsexemplarens inslagning till vederbörande abonnemangspostanstalter enligt av styrelsen meddelade föreskrifter, för sålunda postabonnerade tidningsexemplar av postverket uppbära 6 procent å stadgade postavgifter. Den ersättning, som postverket enligt detta förslag skulle hava att utbetala, beräknades till omkring 130,000 kronor för år. Då de tidningsutgivare, som hade verklig nytta av att inslä tidningsexemplaren, redan nu verkställde detta bestyr utan någon ersättning, skulle utbetalandet av den ifrågasatta ersättningen säkerligen icke komma att motsvaras av någon nämnvärd utgiftsminskning för postverket. Styrelsen framhöll också i sin förberörda skrivelse den 11 mars 1924, att, för att någon mera betydande kostnadsbesparing skulle uppkomma för postverket, ifrågavarande inslagning borde verkställas utan någon gottgörelse från postverkets sida. Styrelsen förklarade emellertid, att styrelsen »icke velat motsätta sig» ersättningens utbetalande.

Beträffande denna del av generalpoststyrelsens förslag anförde styrelserna för Publicistklubben och Svenska tidningsutgivareföreningen i sitt yttrande

den 3 maj 1924, att den föreslagna förmånen för tidningsutgivarna visserligen torde kunna anses rättvis, men ansåge styrelserna likväl, då denna rabattering utgjorde ett avsteg från postverkets allmänna taxepprinciper, att tidningsutgivarna lika gärna säge, att de gamla bestämmelserna fortfarande finge gälla, d. v. s. att ingen särskild ersättning lämnades de utgivare, som själva ombestyrde postabonnerade tidningsexemplars inslagning, men väl att som förut postverket tillhandahölle sådana utgivare erforderligt antal korsbandsomslag.

Av detta uttalande att döma syntes tidningsutgivarna själva icke vara intresserade av nu omhandlade förslag. Dessutom borde beaktas att, under det att generalpoststyrelsens förslag till ändrade tidningsavgifter beräknades inbringa omkring 640,000 kronor, den av 1924 års riksdag beslutade höjningen av postavgiften vid postabonnemang beräknats tillföra postverket en merinkomst av endast 400,000 kronor.

Vid sålunda angivna förhållanden anser sig generalpoststyrelsen, som endast med tvekan och för att tillmötesgå från tidningsutgivarhåll framfört önskemål upptog förslaget om särskild ersättning för tidningsinslagning, nu icke böra ifrågasätta någon åtgärd i detta hänseende.

Vad angår frågan om beredande av ökad inkomst för postverket för behandlingen av mindre utgivar korsband, anför styrelsen:

»I styrelsens skrivelse den 11 mars 1924 föreslogs för andra utgivar korsband än de ifrågasatta s. k. kommissionärskorsbanden en avgift av 20 öre per kilogram och 2 öre per försändelse, vilken senare avgift tänktes redovisad med särskilda tidningsmärken. Man kan emellertid icke bortse ifrån, att ett dylikt system skulle medföra vissa olägenheter. Tidningsutgivaren finge ett icke obetydligt merarbete med märkenas åsättande, och för postverket skulle tillkomma tillverkningen, distributionen, försäljningen och redovisningen av märkena ävensom kontrollen över att märke verkligen åsatts varje försändelse. En än mer vägande anmärkning är, att systemet skulle verka mycket ojämnt och att postverkets beräknade merinkomst därigenom kunde äventyras. Detta belyses genom några exempel här nedan.

	Ifrågasatt avgift		Nuvarande avgift per försändelse	Ökning(+) eller minskning(-)	
	per kilogram	per försändelse			
1 kg. bestående av 50 försändelser	$20 + 2 \times 50 =$	1: 20	2: 4	0: 5	+ 1: 9
1 " " " 25 "	$20 + 2 \times 25 =$	0: 70	2: 8	1: 0	+ 1: 8
1 " " " 10 "	$20 + 2 \times 10 =$	0: 40	4: 0	2: 4	+ 1: 6
1 " " " 5 "	$20 + 2 \times 5 =$	0: 30	6: 0	5: 0	+ 1: 0
1 " " " 2 "	$20 + 2 \times 2 =$	0: 24	12: 0	12: 0	± 0
1 " utgörande 1 försändelse	$20 + 2 \times 1 =$	0: 22	22: 0	24: 0	- 2: 0
5 " " 1 "	$5 \times 20 + 2 \times 1 =$	1: 02	1: 02: 0	1: 20: 0	- 18: 0
10 " " 1 "	$10 \times 20 + 2 \times 1 =$	2: 02	2: 02: 0	2: 40: 0	- 38: 0

Såsom av dessa exempel framgår, skulle ökning inträda i alla de fall, då i en vikt på 1 kilogram inginge mer än två försändelser. Om t. ex. av en tidning med en nummervikt av 100 gram ett exemplar sändes i varje försändelse (således 10 försändelser på 1 kg.), ökas avgiften med över 50 procent och blir obetydligt lägre än om masskorsbandsförsändning i stället ägt rum. Det har emellertid näppeligen varit meningen att så avsevärt fördyra dessa jämförelsevis tunga utgivar korsband. Å andra sidan inträder avgiftsänkning för de tyngsta försändelserna, exempelvis 38 öre för en försändelse

om 10 kilogram, och utgivarkorsband av denna och betydligt högre vikt förekomma i stor utsträckning.

Enär en fullt tillförlitlig statistik angående utgivarkorsbandens fördelning i viktgrupper icke kan vinnas, är det svårt att bedöma avgiftsförslagets ekonomiska innebörd.

Att viktavgiften för utgivarkorsbanden föreslogs till 20 öre var beroende på att viktavgiften vid postabonnemang föreslagits till detta belopp. Skulle denna överensstämmelse bibehållas, skulle, då riksdagen bestämt sistnämnda avgift till 17 öre, även viktavgiften för utgivarkorsband sättas till detta belopp. För att undvika en säker inkomstminskning för postverket, måste i sådant fall avgiften per försändelse sättas till ett så högt belopp, att den sammanlagda avgiften för utgivarkorsband i vissa viktlägen bleve opropor­tionerligt hög.

På grund av nu anförda förhållanden och då fråga icke är om utarbetande av en ny tidningsförordning, synes det generalpoststyrelsen lämpligt, att man i förevarande hänseende nöjer sig med att — såsom riksdagen också förutsatt — söka bereda postverket någon ökad ersättning för behandlingen av de lättaste utgivarkorsbanden.

Bestämmandet av den viktgräns uppåt, under vilken en särskild högre avgift skulle utgå, är givetvis i viss mån en lämplighetsfråga. Sätter man gränsen vid 25 gram, skulle avgiftshöjningen icke drabba verkliga nyhets-tidningar. Härigenom skulle avgiften komma att höjas för försändelser, som nu draga ett mycket lågt porto, 0.6 öre per styck och därunder.

Ett sätt att åstadkomma en sålunda avvägd avgiftsförhöjning vore, att nuvarande viktavgift utginge även för dessa små försändelser, men att därutöver uttoges en tilläggsavgift per försändelse. Användandet av en sådan metod skulle visserligen föra med sig, att försändelser, som ligga endast något över 25-gramsvikten, komme att befordras för lägre ersättning än försändelser på 25 gram eller därunder, men denna oegentlighet är med det ifrågasatta systemet oundviklig. För att skillnaden icke må bliva för stor, lärers dock avgiften per försändelse icke böra sättas högre än till 1 öre.

En annan utväg vore att, såsom för närvarande, endast uttaga viktavgift, men indela denna i grupper, så att viktavgiften vore lägre, då ett mindre antal försändelser ginge på ett kilogram än då ett kilogram omfattade ett större antal försändelser. Härvid komme emellertid att erfordras ett stort antal vikt- och avgiftsgrupper, vilket torde framgå därav, att t. ex. beträffande försändelser om 10 grams vikt avgiften måste sättas till 1 krona per kilogram för att postverket skulle erhålla en ersättning av 1 öre per försändelse. Då det dessutom ofta förekommer, att samtidigt avlämnade försändelser innehålla olika antal exemplar av tidning och försändelsernas vikt på grund härav är mycket växlande, skulle en dylik metod i hög grad komplicera postarbetet och äventyra den enkelhet i postbehandlingen, som möjliggjort fastställandet av ett relativt lågt porto för utgivarkorsband.

En möjlighet vore slutligen att beräkna postavgiften på varje försändelses vikt och icke uttaga någon avgift per kilogram av samtidigt avlämnade försändelser. Denna metod skulle visserligen ansluta sig till taxsystemet för korsband i allmänhet och medföra större rättvisa i fråga om avgifterna för utgivarkorsbanden. Förfaringssättet skulle emellertid nödvändiggöra taxering av varje försändelse för sig samt frankering av försändelserna. Härigenom skulle givetvis postbehandlingen av utgivarkorsband bliva betydligt mera invecklad än vad nu är fallet, och avgifterna måste då sättas förhållandevis högt. Det inbördes samband, som förefinnes mellan försändning av tidning under postabonnemang och såsom utgivarkorsband, skulle härigenom om-intetgöras.»

Då det sålunda, enligt styrelsens mening, icke är möjligt att med bibehållande av de fördelar, försändningen såsom utgivarkorsband erbjuder tidningsutgivarna och även postverket, företaga någon mera betydande ändring i nuvarande förfaringssätt beträffande dessa försändelser, anser sig styrelsen böra förorda, att det först nämnda systemet — nuvarande viktavgift per kilogram med tillägg, då försändelses vikt icke överstiger 25 gram, av 1 öre per försändelse — försöksvis antages.

Styrelsen yttrar beträffande den föreslagna tilläggsavgiften vidare följande:

»Med en så låg viktgräns som 25 gram torde tilläggsavgiften kunna upptagas utan något nämnvärt merarbete för utgivaren eller postverket. För posttjänstemännen å vederbörande utgivningsort möter det icke några större svårigheter att hålla reda på, vilka tidningar som hava så ringa nummervikt, och vad tidningsutgivaren beträffar, så lär den, enär en så lätt försändelse i de flesta fall innehåller endast ett exemplar av tidningen, utan vägning kunna avskilja dylika försändelser från andra samtidigt möjliga avlämnade tyngre försändelser (d. v. s. försändelser, som innehålla flera exemplar av tidningen).

Den nu ifrågasatta tilläggsavgiften för utgivarkorsband av högst 25 gram kan beräknas tillföra postverket en merinkomst av omkring 70,000 kronor. Denna summa är visserligen jämförelsevis obetydlig i förhållande till postverkets hela omsättning, men oavsett den ekonomiska innebörden synes det nödvändigt att vidtaga sådan ändring i förevarande hänseende, att postverket icke behöver för så gott som ingenting behandla vissa tryckalster.

Genom denna inkomstökning kunde det också bli möjligt att sänka avgiften för de utgivarkorsband, som de dagliga tidningarna sända till sina kommissionärer och vilka korsband enligt generalpoststyrelsens förslag år 1924 skulle under benämningen kommissionärskorsband befordras efter en särskild lägre taxa.

Dessa tidningsförsändningar, som verkställas dag för dag med i regel samma antal exemplar till samma personer, hava i stort sett karaktären av abonnemang, vilket också framgår därav, att för dessa tidningsexemplar tillkommit den anordning, som benämnes kommissionärsabonnemang och för vilken närmare redogöres i generalpoststyrelsens skrivelse den 11 mars 1924. Enär emellertid denna anordning medför vissa olägenheter i posttjänsten — bland annat svårigheten att utöva nödig kontroll — har generalpoststyrelsen endast i undantagsfall kunnat lämna sitt medgivande därtill. Det vore därför önskvärt, att kommissionärsabonnemangen borttoges, men det vore då rimligt, att någon annan anordning vidtoges, varigenom kommissionärsexemplaren kunde försändas på ett billigt och praktiskt sätt. Det är härvid att märka, att beträffande andra tidningar än de stora dagliga försändning såsom utgivarkorsband enligt den vanliga taxan ställer sig billigare än postabonnemang. I fråga om de föreslagna s. k. kommissionärskorsbanden tillåter sig styrelsen hänvisa till sin ovan åberopade skrivelse av den 11 mars 1924.

För kommissionärskorsbanden skulle generalpoststyrelsen äga stadga särskilda villkor, bland annat, att varje försändelse skulle hava en viss, jämförelsevis hög minimivikt, att försändningen skulle ske regelbundet, att antalet kommissionärer å varje plats skulle inskränkas till det minsta möjliga samt att försändelserna skulle avhämtas å adresspostanstalten eller vid vederbörande tåg.

Enär dessa kommissionärskorsband, såsom ovan sagts, i stort sett hava karaktären av abonnemang, men bokföring och redovisning i övrigt är av-

sevärt enklare än vid postabonnemang och då kostnaden för utbäring skulle bortfalla, borde avgiften för dessa slags korsband ställa sig något lägre än avgiften vid postabonnemang. Också upptog 1924 års förslag en avgift av 18 öre per kilogram, under det att viktavgiften för postabonnemang satts till 20 öre.

Riksdagen bestämde visserligen sistnämnda avgift till 17 öre per kilogram, men av ekonomiska skäl anser sig generalpoststyrelsen dock icke kunna ifrågasätta lägre avgift för kommissionärskorsbanden än 18 öre per kilogram. Med hänsyn därtill att i avgiften vid postabonnemang ingå även andra avgiftsdelar än viktavgiften, bleve dock — med tidningarnas nuvarande vikt och pris — försändning såsom kommissionärskorsband billigare än postabonnemang, även om för de tyngsta tidningarna skillnaden icke bleve så synnerligen stor.»

Styrelsen föreslår alltså införande av kommissionärskorsband samt anför, att härigenom det av riksdagen uttalade önskemålet om beredande av ersättning åt tidningsutgivare för av dem utfört arbete kunde anses bliva i viss mån beaktat. Införandet av kommissionärskorsband och i samband därmed borttagandet av kommissionärsabonnemangen beräknar styrelsen medföra en inkomstminskning för postverket av omkring 60,000 kronor för år. Dock vore det möjligt, att inkomstminskningen bleve avsevärt mindre därigenom att till postverket komme att överföras en hel del tidningsförsändningar, för vilka järnvägarna nu anlitas.

Då berörda inkomstminskning komme att uppvägas av den inkomstökning, som skulle vinnas genom den föreslagna höjningen av avgifterna för de lättaste utgivarkorsbanden, anser styrelsen vad nu föreslagits beträffande utgivarkorsbanden, vilket innebure endast en enligt styrelsens mening rättvis justering av avgifterna, icke bliva av någon ekonomisk betydelse för postverket.

Härefter anför styrelsen:

»Det år 1924 av generalpoststyrelsen framlagda förslaget till ny tidningsförordning innehöll även åtskilliga ändringar, som icke avsågo avgifterna. Med hänsyn till riksdagens här ovan återgivna uttalande har generalpoststyrelsen nu icke ansett sig böra återupptaga dessa frågor. Endast beträffande den i tidningsförordningens § 9 mom. 2 meddelade bestämmelsen anser sig generalpoststyrelsen böra upprepa sitt förslag om att maximivikten för tidningsexemplar, som skall befordras efter postabonnemang, höjes från nuvarande 200 till 250 gram. Den nuvarande bestämmelsen medför nämligen i vissa fall praktiska olägenheter, under det att å andra sidan postverket med den höjning av den i postavgiften vid postabonnemang ingående viktavgiften, som vidtogs vid 1924 års riksdag, erhåller avsevärt högre ersättning för de tunga tidningarna än vad fallet var, när nuvarande bestämmelse om 200 gram såsom maximivikt tillkom.»

Beträffande giltighetstiden för postavgifterna anför generalpoststyrelsen, att de vanligaste inrikes postavgifterna under en lång följd av år faststälts endast för ett år i sänder. Det ville emellertid synas, som om de ekonomiska förhållandena nu vunnit en viss stadga, så att avgifterna kunde fastställas att gälla tills vidare. I jämförelse med prisförhållandena på andra områden syntes ej heller kunna framställas några berättigade anmärkningar mot de belopp, varmed postavgifterna för försändelser i allmänhet skulle

utgå enligt vad av styrelsen nu föreslagits. Vad däremot anginge postavgifterna för tidningar, vore någon tids erfarenhet önskvärd angående verkningarna såväl av de utav 1924 års riksdag bestämda avgifterna, vilka tillämpades först från och med år 1925, som av nu föreslagna avgifter, varför det syntes lämpligt, att tidningsavgifterna fortfarande fastställdes endast för ett år i sänder.

På grund av vad sålunda anförts hemställer generalpoststyrelsen, att de för tiden till 1925 års utgång bestämda postavgifterna måtte äga fortsatt tillämpning, avgifterna för postabonnemang å tidning och för tidnings försändande såsom utgivarkorsband till och med den 31 december 1926 och övriga postavgifter tills vidare, dock att för tiden från och med den 1 juli 1925 skulle gälla de av styrelsen nu föreslagna ändringar beträffande ifrågasvarande avgifter.

Hemställan.

Sedermera har generalpoststyrelsen i skrivelse den 6 mars 1925 erinrat, att 1917 års riksdag (skrivelse nr 247), bland annat, i samband med beslut om införande av ilpaket, d. v. s. pakets försändande med snabbast möjliga postlägenhet mot särskild tilläggsavgift utöver den vanliga postbefordringsavgiften, medgav, att tjänstepaket om högst 10 kilogram finge, utan särskild tilläggsavgift, befordras med snabbaste postlägenhet. Styrelsen anför härom vidare:

Generalpoststyrelsen den 6/3 1925.

»Bestämmelsen om tjänstepakets befordran med brevpösthastighet med delades första gången genom kungl. brev den 5 december 1873. Det är härvid att märka, att ända intill år 1917, då särskild ilpaketsbefordran infördes, måste alla paket, vilka icke särskilt tillerkänts rätt till befordran med brevpösthastighet, sändas med den övriga paketposten. Genom införandet av ilpaket kan däremot numera vem som helst få ett paket befordrat med snabbaste lägenhet.

På grund av de särskilda anordningar, som postverket måste vidtaga för ilpaketens befordran, är det nödvändigt, att detta försändingssätt icke utan tvingande skäl användes för tunga tjänstepaket, vilkas innehåll icke alltid — till exempel då fråga är om blanketter — kräver skyndsam behandling. I stort sett borde det vara tillräckligt, att med brevpösthastighet befordrades sådana tjänstepaket, som avsändaren genom anteckningen 'ilpaket' betecknat såsom brådskande. Med hänsyn emellertid därtill, att tjänsteförsändelse av brevs natur på grund av i försändelsen inneslutna handlingars mängd ofta lär överstiga den för inrikes brev bestämda maximivikten, finner generalpoststyrelsen sig böra föreslå, att tjänstepaket intill en viss vikt må sändas med brevpösthastighet, även om avsändaren icke begärt ilbefordran. Sättes maximivikten för tjänstepaket, som skulle vinna sådan befordran, till 1½ kilogram, torde behovet vara fullt tillgodosett.»

Styrelsen hemställer därför, att Kungl. Maj:t i samband med framläggande för riksdagen av förslag om ändring av den särskilda ilpaketavgiften måtte föreslå sådan ändring av ovan omnämnda, år 1917 meddelade bestämmelse, att högsta vikten för tjänstepaket, som utan särskild tilläggsavgift må befordras med snabbaste postlägenhet, sättes till 1½ kilogram.

Postverkets nuvarande paketavgifter äro avsevärt högre i förhållande till de år 1914 gällande än den allmänna prisnivån i jämförelse med prisläget

Departementschefen.

nämnda år. Då de förhållanden, som motiverat berörda avgifters bibehållande i flera år på en så hög nivå, numera icke torde vara för handen, synes tiden vara inne att vidtaga en sänkning av sagda avgifter. Jag anser mig därför böra tillstyrka det av generalpoststyrelsen i sådant hänseende framlagda förslaget, dock med ett undantag. Enligt berörda förslag, som beträffande avgifterna för paket om högst 5 kilograms vikt innebär en nedsättning av 20 öre, skulle den för varje kilogram över 5 gällande tilläggsavgiften, 80 öre, sänkas med ej mindre än 40 öre eller sålunda till hälften. En följd härav skulle emellertid möjligen kunna bliva, att, även om viss sänkning skulle vidtagas i statens järnvägars pakettaxa, befordringen av de tyngre paketen i en icke önskvärd utsträckning komme att överflyttas från järnvägarna till postverket, som mindre än järnvägarna är lämpat för trafik med dylika paket i större omfattning. Med hänsyn härtill finner jag mig icke kunna förorda, att nämnda tilläggsavgift nedsättes till lägre belopp än 60 öre, varigenom den fortfarande skulle komma att stå i samma förhållande till avgiften för paket om ett kilogram som för närvarande.

Mot de föreslagna ändringarna av avgifterna för ilpaket och skrymmande ilpaket ävensom höjningen av viktsatsen vid korsband, som uteslutande innehåller blindskrift, synes intet vara att erinra.

Vad beträffar postavgifterna för tidningsbefordran, synes generalpoststyrelsens förslag om särskild avgift per försändelse vid utgivarkorsband av 25 grams vikt och därunder i huvudsak tillgodose riksdagens önskemål om beredande av ökad inkomst å mindre utgivarkorsband, varför jag anser mig böra tillstyrka, att berörda särskilda avgift försöksvis må utgå. Däremot har styrelsen på anförda skäl ej funnit sig böra föreslå av riksdagen såsom önskvärd ansedd ersättning åt de tidningsutgivare, som vid postabonnemang av sina tidningar själva expediera upplagorna till järnvägen. En viss kompenstation härför skulle emellertid beredas tidningsutgivarna genom det av styrelsen framlagda förslaget om försändning av tidningar mot av styrelsen föreslagen lägre avgift såsom kommissionärskorsband, och torde därför styrelsens förslag härutinnan kunna åtminstone tills vidare tillämpas. Av skäl, som styrelsen anfört, vill jag slutligen förorda höjning av maximivikten vid postabonnemang å tidning från 200 till 250 gram. I enlighet med vad sålunda angivits har jag låtit upprätta förslag till erforderliga ändringar i förordningen den 17 juni 1916 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter.

De nu förordade ändringarna beträffande postavgifterna torde lämpligen böra träda i kraft den 1 juli 1925, och synas postavgifterna i övrigt, sådana de bestämdes nästlidet år, böra bibehållas oförändrade. Med hänsyn till den större stabilitet, som numera kännetecknar de ekonomiska förhållandena, synes man lämpligen kunna frångå den av kristidens täta prisfluktuationer nödvändiggjorda åtgärden att bestämma giltighetstiden för postavgifterna för ett år i sänder och i stället låta desamma äga tillämpning tills vidare. Undantag torde därvid böra ske beträffande tidningsavgifterna, som i avvaktan på erfarenhet av verkningarna av de nästlidet år beslutade och de nu förordade ändringarna torde böra gälla endast till utgången av år 1926.

Vad slutligen angår styrelsens förslag om nedsättning av maximivikten av tjänstepaket, som utan särskild tilläggsavgift må befordras såsom ilpaket, vill jag med hänsyn till angelägenheten av att i möjligaste mån inskränka ilbefordran av tyngre sådana försändelser tillstyrka berörda förslag, och torde vad sålunda förordats böra tillämpas från och med den 1 juli 1925.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

1:o besluta, att de av riksdagen för tiden till 1925 års utgång beslutade postavgifterna med undantag av avgifterna för postabonnemang å tidning och för utgivarkorsband skola äga fortsatt tillämpning tills vidare, dock att för tiden från och med den 1 juli 1925 skall gälla,

att befordringsavgiften för inrikes korsband, som innehåller uteslutande blindskrift, skall, för var vikt av 1,000 gram eller del därav, utgöra 5 öre,

att det inrikes portot för paket skall utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med 60 öre,
 mer än 1 men ej över 3 kilogram, med 90 » ,
 » » 3 » » » 5 » , » 1 krona 20 » ,
 » » 5 kilogram, med 1 krona 20 öre för de första 5 kilogrammen och därefter 60 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav, samt

att den särskilda tilläggsavgiften för inrikes s. k. ilpaket skall utgå med 100 procent å befordringsavgiften, evad den samma avser vanligt eller skrymmande paket, dock lägst med 1 krona per paket;

2:o antaga vid statsrådsprotokollet fogat förslag till kungörelse angående ändrad lydelse av 8 § 2, 3 och 5 mom., 9 § 2 mom. och 11 § 1 mom. i förordningen den 17 juni 1916 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter;

3:o besluta, med tillämplighet från och med den 1 juli 1925, att högsta vikten för tjänstepaket, som utan särskild tilläggsavgift må befordras med snabbaste postlägenhet (såsom ilpaket), skall utgöra 1½ kilogram.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. C. F. v. Krusenstierna.

Förslag

till

kungörelse angående ändrad lydelse av 8 § 2, 3 och 5 mom., 9 § 2 mom. och 11 § 1 mom. i förordningen den 17 juni 1916 (nr 216) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter¹⁾.

Härigenom förordnas, att 8 § 2, 3 och 5 mom., 9 § 2 mom. och 11 § 1 mom. i förordningen den 17 juni 1916 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter skola erhålla följande ändrade lydelse:

8 §.

2 mom. Förskrivningsavgiften utgår med:

a) 20 öre för varje i taxan intagen abonnemangstermin, som abonnemanget avser, och

b) 2 procent av den utgivaren tillkommande prenumerationsavgift, dock ej under 10 öre, allt räknat för helt år och i förhållande därtill för kortare abonnemangstider.

3 mom. Befodringsavgiften beräknas för år och i förhållande därtill för kortare abonnemangstider sålunda:

a) 24 öre för varje nummer i veckan, men för tidning, som utkommer med mer än 7 nummer i veckan, 24 öre för vart och ett av 7 nummer och 12 öre för varje överskjutande nummer i veckan; skolande tidning, vilken utkommer mindre ofta än en gång i veckan, ävensom de i 3 § 2 mom. omförmälda tryckalster räknas lika med tidning, som utgives med ett nummer i veckan, varjämte i fråga om tidning, som under olika tider av året utkommer med olika antal nummer i veckan, avgiftsberäkningen bör grundas på medeltalet av de sålunda förekommande nummerantal med avjämning, där så erfordras, till närmast högre hela tal; och

b) 17 öre för varje helt eller påbörjat kilogram av tidningens sammanlagda vikt under nästföregående helårsperiod, räknad från och med den 1 oktober till och med den 30 september; skolande helårsvikten för tidning, som börjat utkomma under loppet av eller efter denna period, beräknas i förhållande till vikten av utgivna nummer av tidningen och för ny tidning med ledning av utgivarens uppgift om tidningens blivande vikt. Vikten av avgiftsfria bilagor till tidning skola inberäknas i tidningens vikt.

5 mom. För varje gång postabonnemang sker skall, evad abonnemanget avser längre eller kortare tid, postavgiften alltid utgöra minst 40 öre för varje särskilt tidningsexemplar.

9 §.

2 mom. Tidningsexemplar, som skall befordras efter postabonnemang, må icke vara inbundet samt ej heller med därtill hörande avgiftsfria bilagor överstiga 250 grams vikt.

¹⁾ Senaste lydelse av 8 §, se 1920: 293 och 1924: 382, samt av 11 §, se 1920: 293.

Vad sålunda föreskrivits äger icke tillämpning med avseende å de i 3 § 2 mom. omförmälda tryckalster.

11 §.

1 mom. Om tidnings utgivare till postanstalt å utgivningsorten avlämnar exemplar av tidningen för befordran såsom korsband, må, efter anmälan av utgivaren, postbefordringsavgiften för sådana korsband (utgivarkorsband) beräknas på följande sätt:

a) för utgivarskorsband i allmänhet: .

12 öre för varje vikt av ett halvt kilogram eller del av halvt kilogram samt därjämte, vad beträffar utgivarkorsband, vars vikt icke överstiger 25 gram, 1 öre för varje försändelse;

b) för sådana utgivarkorsband, som i enlighet med vad här nedan sägs sändas till vissa tidningars återförsäljare (kommissionärskorsband):

18 öre för varje vikt av ett kilogram eller del av ett kilogram.

Viktavgiften beräknas efter sammanlagda vikten av de försändelser, som på en gång avlämnas, och skall för varje gång utgivarkorsband avlämnas till postbehandling beräknas för minst två kilogram.

Den för kommissionärskorsband bestämda lägre postbefordringsavgiften utgår endast beträffande tidningar, som utkomma med minst sex nummer i veckan, och endast efter framställning till generalpoststyrelsen, som äger föreskriva viss minimivikt för dylika försändelser ävensom i övrigt meddela närmare bestämmelser för ifrågavarande försändningssätt.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1925 och gäller till och med den 31 december 1926, dock att vad i 8 § stadgas icke skall tillämpas beträffande sådana abonnemang för år 1927, som verkställas under år 1926.
